

Normafa történelmi sportterület rehabilitációja

8. Melléklet

Benchmarkelemzés

Benchmark példák

Rekreációs trendek és elvek

A világ népességének fele városokban él és ez a folyamat növekvő tendenciát mutat. Ezért is különösen fontos a városi, város közeli zöldfelületek szerepe a városökológiában, az ember egészségi állapota és komfortérzete szempontjából. A Normafa projekt beruházás orientált sportfejlesztésének vizsgálatakor célszerű körbe tekinteni, hogy milyen trendek vannak ma jelen a városi erdők, zöldfelületek, természetvédelmi területek és az intenzív használat összefüggésében.

A svájci Rapperswil és Winterthuri műszaki egyetem kutatási programja (2006) a városlakók rekreációs igényeinek felmérésére indult, célja a tervezés számára való alkalmazhatósága volt, a „táj az agglomerációban” program részeként. A svájci példa azért fontos, mert az ország a turizmus megjelenésének, kialakulásának és világméretű elterjedésének egyik és első epicentruma, és azóta is meghatározó kisugárzási pontja. Svájcban a rekreáció, azaz a sétálás, túrázás, biciklizés a szabad természetben a harmadik legkedveltebb szabadidős tevékenység a „semmit tevés” és a „sport” után. A város közeli rekreációs területeken a „Natur-turizmus” trend meghatározza a szabadidő eltöltésének igényét és módját. A felmérések szerint a minél érintetlenebb táj intenzív természeti élményeit keresi az ember. A szabadban végzett egyszerűbb, kevésbé megterhelő aktivitások (sétálás, túrázás, biciklizés) növekedésével számolhatunk a következő években, párhuzamosan az idősödő társadalommal.

A fenntarthatóság normatív koncepció 1987 óta, amelyet Svájc a szövetségi alkotmányban rögzített. A város közeli rekreációs területek fenntarthatóságának értékelését három dimenzióban vizsgálja a tanulmány: ökológia, gazdaság és társadalom.

- Ökológiai dimenzió: hogyan lehet a területet, mint életteret az emberek, az állatok és a növények számára fenntartani, és hogyan kell használni a természeti erőforrásokat a jövő generációt is figyelembe véve?
- Gazdasági dimenzió: jelent-e a rekreációs használat lokális vagy regionális értékőbbletet, arányosak-e a beruházás és a fenntartás költségei a használó igényekkel?
- Társadalom dimenzió: mennyire biztosítja adott fejlesztés az emberek életminőségének javulását, figyelembe veszi-e a társadalmi igényeket, biztosítja-e a hozzáférést széles társadalmi rétegek számára?

A városi, városközeli erdők szerepe egyre jelentősebb a rekreációban. Svájcban a lakosság 80%-a rendszeresen, legalább havonta kétszer megy az erdőben, németországi vizsgálatok szerint az utóbbi 20 évben egyre többen keresik fel városi, város közeli erdőket (pl. Hamburgban a lakosság több mint fele hetente, illetve havonta egyszer megy sétálni lakóhelyükhöz közeli városi erdőben. A fő aktivitást a sétálás, kirándulás, természet megfigyelés és a szabadban, jó levegőn eltöltött idő jelenti.¹

A fenntarthatóság alapelve a természet megújuló képessége és az emberi igénybevétel közti egyensúly fenntartása.

Trend:

- Környezettudatosság – egyéni felelősség környezetünk állapotáért (ökológiai gondolkodás, környezettudatosság)
- Természeti világ és saját természetünk tisztelete
- Megismerés – ön- és világismeret („Kellemes foglalatosság, ha a természetet s magunkat egyszerre kutatjuk, s nem teszünk erőszakot sem a természetben, sem szellemén, ellenkezőleg, szelíd, kölcsönös hatás révén a kettőt egymással egyensúlyba hozzuk.” Goethe)
- Fogyasztás helyett tudatos életvitel
- Társadalmi szerepvállalás (passzivitás helyett aktivitás – civilek, helybéliek bevonása a hely fejlesztésébe, fenntartásába)

¹ Forrás: http://www.arp-daten.bl.ch/arpdaten/publikationen/forschungsprojekt-naerholung_2006.pdf

A mai trendek szerint, ha nem a természeti egyensúly, a táj fenntarthatósága szempontjából közelítjük meg a természeti értékek hasznosításának a kérdését, a múlt felé tartunk. A jövő trendje a természet megismerése, tisztelete, együttműködés és felelősség Földünkért. **A rekreációs tevékenységek segítenek közelebb hozni az embert a természethez, és a felelősség kérdéséhez, amely szervezettséget, belátáson alapuló önkorlátozást és korosztálytól független nevelést, oktatást igényel.**

Benchmark példák a Normafa rehabilitáció vonatkozásában

A Normafa rehabilitáció lehetséges – megbízói oldalról felmerült – irányvonalainak, részirányvonalainak megfelelően, a benchmark vizsgálatok során az alábbi kategóriákat elemeztük, valamennyi kategóriában néhány példán keresztül bemutatva adott típus jellegzetességeit:

- 1. Kalandparkok (és bobbályák)**
- 2. Outdoor (sport-) centrumok**
- 3. Hagyományos kirándulóterületek - extrákkal**
- 4. Városi parkok, parkerdők**

A benchmarkelemzés néhány konkrét helyszínen, attrakción keresztül érzékelteti adott kategória fő általános jellegzetességeit. Ezek a helyszínek tehát példák adott kategórián belül jól működő létesítményekre, desztinációkra, ez azonban önmagában még nem jelenti azt, hogy a Normafa rehabilitáció számára követendő mintát jelentenek: az elemzés célja éppen az, hogy jól működő példákon keresztül szemléltesse ezek adaptálhatóságát, vagy éppen az illeszkedés hiányát a Normafa vonatkozásában.

Az alábbiakban a vizsgálat fő eredményeit összegezzük.

Kalandparkok (és bobbályák)

Az utóbbi években gombamód elszaporodtak hazánkban is a kalandparkok, mint az új típusú élményorientált tematikus parkok egy formája. A kalandparkok épített attrakciók, ugyanakkor természetközeli, aktív szabadidő-eltöltési lehetőségeket kínálnak, így ötvözik az adrenalinban gazdag szórakozást a természeti környezetben való rekreációval. Emellett oktatási és csapatépítési funkciót is betölthetnek.

A kalandparkok elsődlegesen nagyvárosok agglomerációjában (pl. Pécs – Mecsextrém Park, Budapest – Challenge Land), illetve turisztikai központoknál létesültek (pl. Zamárdi Kalandpark), a várhatóan magasabb állandó látogatás szám és fizetőképes kereslet miatt. A kisebb, egy-két játékelemből álló kalandparkok jellemzően kiegészítő szolgáltatást nyújtanak egy komplexebb kínálat részeként, míg igazán népszerű, önálló vonzerőértékkel bíró attrakciót azok a kalandparkok jelentenek, amelyek változatos kínálattal (pl. mászópályák, bobbálya, canopy, ügyességi pályák, kiegészítő szolgáltatások) akár egész napra is élményekben gazdag időtöltési lehetőséget kínálnak a látogatóknak (bár továbbra is a legnépszerűbb játékelem a különböző nehézségi szinteket és pályákat tartalmazó kalandpályák).

A kalandparkok klasszikus célcsoportjai az osztálykirándulások, üzleti vendégek (pl. csapatépítő tréningre érkezők), családok, baráti társaságok. A jellemzően csoportos érkezés miatt is fontos az összetettebb, különböző nehézségű, eltérő igényeket is kiszolgálni képes funkció- és szolgáltatáskör kialakítása. A vizes attrakciók hozzáadott értéke is jelentős. Pl. a kislódi Sóbri Jóska Kalandparkban játszótér, íjászat, lufilövészet, vízi dodgem, ugrálóasztalok, lézerharc, focipálya, strandröplabda pálya, bungee trambulín, falmászás, famászás, baseball, vízi akadálypálya is megtalálható, így többkorosztályos kalandparkként hirdetik magukat.

A kalandparkok iránti kereslet kezdetben jelentős volt (bár önálló úticélként ezek kevésbé jelennek meg, inkább az utazási döntést befolyásoló tényezőt jelentenek), ugyanakkor a nagyszámú új létesítmény miatt kialakuló piaci versenyben csak folyamatos kínálatbővítéssel, egyedi attrakciók kialakításával („csak itt található” – pl. Zemplén Kalandpark az ország leghosszabb libegőjével hirdeti magát) és kapcsolódó szolgáltatásokkal lehet talpon maradni, ellenkező esetben folyamatosan csökkenő üzemeltetési eredmény várható. Egy-egy térségben már így is a kínálat telítődése figyelhető meg (pl. Bükk térsége, Balaton). Éppen ezért, a csupán néhány kínálati elemet nyújtó kalandparkok vagy bobbályák ma már nem számítanak versenyképes terméknek. Olyan létesítmény, ahol kizárólag bobbálya található, elvéve működik csak az országban, az alacsony vonzerőérték miatt (ezek is csak jelentősebb turisztikai célpontoknál).

A kalandparkok között is vannak további tematizálást megvalósítók, pl. a sástói Oxygen Adrenalin Park az extrém, adrenalin-termelő élményelemekre helyezi a hangsúlyt (pl. téli-nyári bobbpálya, quadpálya, függőhíd, canopy, 360°-os, átforduló hinta, óriás hinta mászófal, eurobungy, kalandpályák), míg a tiszafüredi Robin Kalandpark a természeti élményeket és oktatást ötvözi a kalandprogramokkal (pl. tanösvények, erdei tornapálya a vízi elemek és kötélpályák mellett).

Néhány népszerű hazai kalandpark:

Az **Oxygen Adrenalin Park**² Sástón, a Mátra déli lejtőjén, Budapesttől mindössze 1 óras autóra található. A parkot **16 hektáros területen** alakították, a játékelemek téli-nyári igénybevételt tesznek lehetővé. Az ország legmagasabban fekvő kalandpark hazánk talán legszélesebb és legszínvonalasabb kínálatát nyújtja, minden korosztály számára. Kínálatának fókuszában mégis az adrenalinszerzés áll (kiegészítve ezt további játékokkal). A területen egy tó is megtalálható, így vízi játékelemek is biztosítottak.

Játékok, kalandelemek:

- téli-nyári bobbpálya
- quadpálya
- erdei kalandpálya, gyermek kalandpark
- erdei labirintus
- függőhíd, canopy
- 360°-os, átforduló hinta; óriás hinta
- mászófal, eurobungy
- paintball
- játszótér, játszóház
- légvár, trambulín, 3D karika
- bringó-hintó
- elektromos jet-ski
- kerékpárok
- vízi akadálypálya, tutaj, vízigömböc
- kisállat simogató

A Park teljes körű kiszolgálást nyújt látogatóinak: büfé, étterem, kávézó mellett nyársaló és bográcsozó helyek állnak rendelkezésre; a több napos programokra érkezőket (elsősorban osztálykirándulásra és csapatépítésre érkezőket) panzióban és kempingben szállásolják el.

A Kalandpark egész évben üzemel (igaz, a játékok igénybevétele időjárásfüggő).

A Kalandpark egyedileg árazta be a szolgáltatásait (pl. bobbpálya: 400 Ft / alkalom; óriáshinta: 3300 Ft / alkalom; canopy: 2200 Ft / alkalom; mászófal: 550 Ft / alkalom), de mennyiségi kedvezményt biztosítanak több játék igénybevétele esetén.

A **Zemplén Kalandpark**³ Sátoraljaújhely és térségének egyik legnagyobb beruházás volt: a mintegy 1 milliárd Ft értékű fejlesztés 50%-ban az Európai Unió támogatásával valósult meg. A beruházás elsődleges célja a térség turisztikai vonzerejének növelése volt (igaz, ez a város szálláshelyi forgalmi adataiban még kevésbé tükröződik, a látogatók így inkább az egynapos kirándulókból tevődnek össze). A Kalandpark folyamatos fejlesztésekkel

² <http://www.adrenalin-park.hu/>

³ <http://www.zemplenkalandpark.hu/>

igyekszik megnyerni a látogatókat, illetve újbóli látogatásra csábítani őket (pl. a korcsolyapályát 2012-ben adták át). **2013-ban 220 ezer látogatót regisztráltak.**

A Kalandpark több USP-vel népszerűsíti szolgáltatásait:

- Itt található Közép-Kelet Európa leghosszabb téli-nyári bobpályája (2275 m)
- Itt működik Magyarország leghosszabb ülőszékes libegője (1332 m, tengerszint feletti magasság 250-480m)
- Itt alakították ki az ország leghosszabb és legszélesebb műanyag sípályáját (9300 m²).
- Itt működik az ország egyetlen sítörténeti múzeuma

A Park téli és nyári időtöltési lehetőségeket is kínál:

- Libegő: a kalandpark főbejárata a libegő középső állomásánál található. A kétülékes felvonó egyidejű kapacitása közel 200 fő.
- Kilátó: a Magas-hegy csúcsán, a libegő felső állomásnál egy kilátóból élvezhető a panorama, amelyet éjszaka kivilágítanak
- Téli-nyári bobpálya: a kalandpark beruházás első elemeként adták át a térség leghosszabb téli-nyári bobpályáját 2009-ben.
- Sípályák felvonóval: összesen 35 ezer m² síelésre alkalmas terület
  - Műanyag pálya: a korábbi hagyományos sípálya helyén négyévszakos műanyag borítású pályát alakítottak ki.
  - Hóágyúzott 600 méter hosszú sípálya (fekete, piros és kék szakaszokból) felszíni felvonóval
  - Hóágyúzható gyermek tanulópálya gyermek síliffel
  - Kiegészítő szolgáltatások: síkölcsönző, síiskola
- Hófánk pálya mozgójárdával: 3 db 60 méteres, szintén négyévszakos műanyag borítású hófánk pálya áll rendelkezésre, a vendégeket mozgójárda szállítja.
- Gör- és műjégkorcsolya pálya: az 1000 m²-es pálya a tavaszi-nyári időszakban görkorcsolya pályaként, télen műjégpályaként üzemel; korcsolyakölcsönző rendelkezésre áll.
- Kalandpályák: 4 db különböző nehézségi fokú pálya canopyval, közel 500 méteres összhosszúsággal (gyermek, tanuló, felnőtt)
- Mászófal (4 db)
- Símúzeum: a régi síházban alakították ki az ország egyetlen sítörténeti múzeumát, ahol a sátoraljaúj helyi sí sport fejlődését mutatják be.
- EU-konform játszótér
- Tanösvény: a 15 állomáshelyes tanösvény a Zemplén növény- és állatvilágát, földtörténeti és geológiai érdekességeit, történelmi, irodalomtörténeti értékeit mutatja be.
- Túraútvonalak: a kalandparknál több túraútvonal is halad.

A látogatók teljes körű kiszolgálását egy kétszintes épület biztosítja: hideg-meleg konyhás nyitott és fedett étkezőrész, női-férfi zuhanyzó, öltöző, irodák, raktárak, orvosi szoba, síkölcsönző, pénztár és információs pont, konferenciaterem.

A mozgáskorlátozottak számára akadálymentes lift áll rendelkezésre.

A libegő alsó állomásánál a 150 férőhelyes parkoló díjmenetesen használható. A Libegő középső állomásánál 30 férőhelyes fizetős parkolót alakítottak ki.

A nyitvatartási idő az őszi időszakban hétköznap 10-17 óráig, hétvégén 9-17 óráig.

A Kalandpark szolgáltatásait külön árazta be (pl. bobbálya 700 Ft/alkalom, kalandpálya 1250-2000 Ft/alkalom, sípálya 1700Ft/lecsúszás, libegő retúrjegy 1250Ft), de mennyiségi kedvezményt (kombinált jegy többféle játék igénybevételére 3800Ft-ért; bérletek) is biztosítanak. Differenciált árképzéssel (gyermek kedvezmény, csoportos kedvezmény, helyi lakos kedvezmény) igyekeznek a különböző szegmensek fizetőképességéhez igazodni, illetve az eltérő kihasználtságú időszakok forgalmát kiegyenlítettebbé tenni (hétköznapi/hétféjei árak).

A **Zamárdi Kalandpark** elsősorban a Balatonnál nyaralók számára kínál kikapcsolódási lehetőséget kevésbé jó idő esetére, de a környékbeli, sőt a budapesti lakosság körében is kedvelt szabadidős helyszín.

A kalandpark szezonális nyitvatartási idejű.

A 3,5 hektáros ősfás környezetben kialakított kalandpark elsősorban mászó pályákkal rendelkezik, de kiegészítő programelemeket és játékokat is kínál, főként a családokra fókuszálva. A Kalandpark területén egy mesterséges tó is megtalálható, így vizes játékokat is biztosítanak.

- Kalandpályák: 4 gyermekpálya, 4 junior pálya és 7 nagypálya, 4 csúszópálya (1,5 km csúszópálya a tó felett), csapatépítő és oktatópálya, kötélháló
- Vízijátékok: vizigéppisztollyal felszerelt vízidodzsok, vizigömb, vízihenger
- Minimozdony: a tó körül kialakított sín pályán élménygözös halad
- Kincsmosás
- Labirintus
- Ugrótorony
- Nyuszi simogató
- Emlékbázis ajándékbolt (kalandpark logós ajándéktárgyak árusítása)
- Pizzeria
- Kiszolgáló infrastruktúra (parkoló, mosdó, pihenőpadok)

A Parkba a belépés ingyenes, a játékokra, pályákra kell jegyet váltani (pl. felnőtt pályák lecsúszópályákkal: 4000Ft/fő), gyermek, családi, csoportos kedvezményt biztosítanak.

Összegzésként, a kalandparkok általános jellemzői az alábbiak:

- Népszerű attrakciók, ugyanakkor jelentős a kínálat is, több terület már telített (versenyhelyzet)
- A versenyhelyzet miatt az összetett, hosszabb időre és több korcsoport számára is vonzó kínálat-együttes életképes
- A lakossági használat mellett (gyakran főként) turisztikai szerepkörrel is bírnak; igaz, önálló attrakciót kevésbé jelentenek (inkább csak befolyásolják az úti cél-választást)
- Részben szezonálisak, részben egész éves nyitvatartási idővel működnek, de minden esetben függ az időjárástól az igénybevételük
- Intenzív használat, jelentős látogatószám szükséges a viszonylag magas beruházási költség megtérüléséhez és a fenntartási költségek fedezéséhez (pl. jelentős élőkommunikáció – attrakcióelemeket üzemeltető, biztonsági személyzet; jelentős energiaköltség)
- Körülkerített attrakciók, amelyek szolgáltatásai belépőjeggyel, nyitvatartási időn belül vehető csak igénybe, viszonylag magas árakkal működnek (pl. Kislődi Kalandparkba a valamennyi játék használatára jogosító karszalag 5000 Ft, a sástói kalandparkban 1 órás gyermek mászópálya 1100 Ft)
- Bár természeti területen helyezkednek el, jelentős épített infrastruktúrát és közműellátottságot igényelnek
- Időben és térben koncentrált forgalmat generálnak (jelentős a csoportos érkezés), így a kiegészítő szolgáltatáskör igénye is nagy (pl. parkoló kapacitás, étkezési lehetőség, mosdók)
- A fókusz elsősorban nem a természeti értékeken, hanem a kalandon, az adrenalin szerzésen van

Összességében tehát, a kalandpark típusú területhasznosítás nagyban eltér a Normafa missziójától, jellegzetességeitől, hiszen a természeti környezet, a jó levegő élménye, a szabadban való természetes kikapcsolódás és mozgásformák helyett ezek olyan épített, adrenalin-központú létesítmények, amelyek elsősorban turisztikai szerepkörrel bírnak, kizárólag belépőjegy megváltása esetén használható attrakciót jelentenek. Használatukban erős hétvégi szezonális jellegű, lökészerű (időjárásfüggő) forgalommal, hiszen döntően nem a mindennapi aktív szabadidő részét képezik, hanem alkalmi igénybevételhez kötődnek. Elérésük jellemzően gépkocsival történik. Így jelentős kapacitású koncentrált fogadóinfrastruktúra kiépítése szükséges a területen (pl. jelentős nagyságú parkoló terület).

Outdoor centrumok (sípályák, sportparkok, kerékpáros parkok)

A sportparkok, outdoor centrumok egy része a kalandpark kategóriába sorolható, míg más parkok inkább a természetesebb, aktív időtöltésre, sportolásra helyezik a hangsúlyt. A különböző sípályákat, sportparkokat, kerékpáros centrumokat, stb. sorolhatjuk ide. A hagyományos kirándulóterületekhez képest szabályozott formában különböző sportok üzésére nyílik ezeknél lehetőség, pl. síelés, szánkózás, kerékpározás, lovaglás, egyéb erdei sportok.

Ezen parkok igénybevétele jellemzően a felvonók használatához kötött, azaz fizetni a felvonók használatáért kell, ezt követően az időtöltés nagyrészt már ingyenes.

Egyre gyakoribb, hogy a sícentrumok a síszezonon kívül a túrázásra, kerékpározásra, egyéb erdei és extrém sportokra helyezik a hangsúlyt, az egész éves kihasználhatóság biztosítása érdekében. Ugyancsak e célt szolgálják a mára egyik inkább elterjedő, egyre magasabb színvonalú technikai megoldásokat alkalmazó műanyag sí- illetve szánkópályák is, amelyek főként a gyermekek, kezdő síelők oktatásához, másodsorban extrém pályák kialakításához kínálnak lehetőséget.

Néhány hazai és nemzetközi példa:

Ausztriában a sícentrumok egyre inkább 4 évszakos kirándulóközpontokká, outdoor parkokká válnak, melyhez a sícentrumok kiépült, színvonalas infrastruktúrája biztosítja a háttérrel: a síliftek téltől őszi panorámaliftként közlekednek, a síliftek állomásai kilátóhelyként funkcionálnak, a hűtték is várják a vendégeket. Emellett, egyre elterjedtebbek a különböző gördülő sportok is ezen időszakban.

Mönichkirchen-Mariensee⁴ a Wechselgebirge keleti végén, Stájerország határán fekszik. Kisebb sícentrummal rendelkezik, kifejezetten családi sícentrumként pozicionálja magát. 13,5 km hosszú pályarendszerét egy 5,5 km-es könnyű, egy 6 km-es halfpipe és egy 2 km-es fekete profi lesikló pálya alkotja. Sifutópálya is rendelkezésre áll. 3 négyülékes, 1 tányéros felvonó, 1 gyermek kötélfelvonó, 1 gyakorló kötélfelvonó szállítja a síelőket. A hóágyúk decembertől áprilisig garantálják a havat. Két síiskola is működik a területen, a gyermekeket egy sí élménypark is várja (gyorsítóval, hullámpályával, sánccal, dombokkal). Egyéb szolgáltatások: vendéglátóhelyek és szálláslehetőségek közvetlenül a sípályánál, síkölszövő, elsőségi, programok.

A sícentrumot nyáron a túrázók, kerékpározók keresik fel, köszönhetően a területen áthaladó számos túraútvonalnak. A felvonó alatt kialakítottak egy roller- és ún. hegyi gokart pályát. Kalandpálya canopyval és egy különleges Salerium („inhalációs pavilon”) is megtalálható a területen.

A Semmeringi sítérület a magyar síelők egyik legkedveltebb terepe.

A Semmering Zauber síközpont májustól októberig egy bringaparkként működik, a **Semmering Zauber BikePark**⁵ számtalan különböző pályával és jól kiépült infrastruktúrával várja a vendégeket: a pályák összhossza 9 km, a kezdőtől a családokon át a profi biciklisekig mindenki megtalálja itt a számára megfelelőt. A különböző épített pályaszakaszok mellett szabadon bejárható tereppályák is rendelkezésre állnak.

Semmering Zauber térképe nyáron:

⁴ <http://www.schischaukel.net/erlebnis-am-berg-im-sommer/roller-und-mountaintcartbahn/#c1430>

⁵ <http://www.bikeparksemmering.at/de/bikepark/>

Pályák:

**3100
méteres
monster-
roller pálya**

**3100
méteres
családi
pálya**

**2400
méteres
freeride
terület**

**310
méteres
palánk-
pálya**

**430 méteres
ügyességi
pálya és
park**

**1900
méteres
downhill
pálya**

A kiépített pályák mellett Semmering kiterjedt hegyikerékpáros úthálózattal rendelkezik (8 szakasz, összesen 200 km hosszan a Bécsi Alpokban).

A látogatókat kabinos lift szállítja fel a hegyre (természetesen kerékpár-szállítási lehetőséggel), a lift alsó állomásánál kerékpár-, roller és felszerelés kölcsönző működik. További szolgáltatások: oktatás, vendéglátás, pihenőterület, kerékpármosó állomás, gyermekjátszó, programszervezés.

Hasonlóan az osztrák példákhoz, a Csehországban található **Ski Resort és Active Park Lipno** is télen sípályaként (Lipno Ski Resort), nyáron aktív parkként (Lipno Active Park) üzemel.

A Lipno Ski Resort⁶ 8,3 km összhosszúságú pályarendszerét 7 pálya alkotja. A hógyűzt pályák különböző nehézségűek (kék, piros illetve fekete), a kivilágított pálya 1300 m hosszú. Télen 3 négyülékes libegő üzemel, ebből az egyik közvetlenül a parkolóból szállítja fel a vendégeket a Kramolin hegy tetejére (a lift az éjszakai sielések alkalmával illetve nyáron is üzemel). Emellett, 4 mozgójárda működik a gyermekpályáknál, síiskolánál. 40 km összhosszúságú fenntartott sífutó pályarendszer halad a központ környékén. Egy 11 km-es korszolyapályát, egy ügyességi Hóparkot és egy gyermekparkot is kialakítottak.

További szolgáltatások: éttermek, bárók, síiskola, kölcsönző és szerviz, fedett játszóház.

A szolgáltatások a sибérllet megváltása ellenében vehetők igénybe, a gyermekpark ingyenesen látogatható.

A síközpont egy 730 autó és 20 busz befogadására alkalmas ingyenes parkolóból közelíthető meg. A téli szezonban sibuszokkal is elérhető a pálya a környező településekről.

A sícentrum a fogyatékkal élőköt is várja, speciális oktatóprogramokkal és sífelszereléssel.

⁶ <http://zima.lipnoservis.cz>

A *Lipno Active Park*⁷ – összetett szolgáltatási palettája miatt – átmenetet képez a kalandpark és az outdoor központok között.

Nyáron a hegyre a központi (parkolóból induló) négyülékes libegő szállítja fel a látogatókat, a lift kerékpárszállításra is alkalmas (a kerékpárok szállítása ingyenes). Felvonó ár: 140 CZK / 85 CZK. A Kramolín hegyről szép kilátás nyílik, teraszos büfé üzemel.

Funkciók:

- Kerékpáros park: a Lipnoi Kerékpáros Park 3 km hosszú erdei pályarendszere családi és sport szakaszokból áll, egymástól elkülönítve. Emellett, egy kerékpáros játszóteret is kialakítottak a gyermekeknek. További szolgáltatások: kerékpárkölcsonzó, oktatás, ingyenes parkolási lehetőség, vezetett túrák, étterem bárral és terasszal.
- Kalandpálya: 500 m hosszú kötélpálya
- Bobpálya: 1 km hosszú pálya, pihenőhellyel-melegedővel, fa játszótérrel és focipályával
- Frizbipark (9 frizbi pálya körülbelül 1500 méter hosszban)
- Élmenyfürdő szabadtéri és fedett medencékkel, szaunákkal
- Fedett játszóház
- Lipnoi kikötő a lipnoi tavon
- Vendéglátás: vendéglők, büfék
- Szálláslehetőségek

Az Active Park mellett található különleges attrakció a **kilátó és lombkorona sétány**. A 372 méter hosszúságú fasétány 24 méteres magasságban halad. Az út végén egy 40 méter magas kilátótorony áll. Három kalandállomás kötélpályával, valamint egy szakaszon tanösvény is megtalálható az út mentén. A kalandokat az 52 méter hosszú „szánkó”csúszda fokozza, amelyet a torony belsejében alakítottak ki.

Az attrakció egész évben nyitva tart. A sétányt júliusban és augusztusban minden ketten színes fényekkel világítják ki, így este 11 óráig látogatható ezeken a napokon a létesítmény.

Az alapár 190 CZK, a libegő retúrjegy ára 90 CZK. Családi, gyermek / nyugdíjas, mozgássérült és csoportjegyek is válthatók.

A Park a fogyatékkal élőket is várja:

- Mozgássérült parkolóhelyeket alakítottak ki, a buszok akadálymentesek.
- 10 km kerékpáros utat speciális felszereléssel láttak el.

⁷ <http://www.lipnoservis.cz/en/active-park-lipno/>

- Tandem és kézzel hajtható kerékpárok kölcsönözhetőek, valamint speciális szállítóalkalmatosságok is rendelkezésre állnak.
- Számos más játék és programeleme is akadálymentes (pl. elektromos kishajó, úszómedence beemelőlifttel).
- A lombkorona sétány kialakítása is akadálymentes, kerekesszékekkel is bejárható.

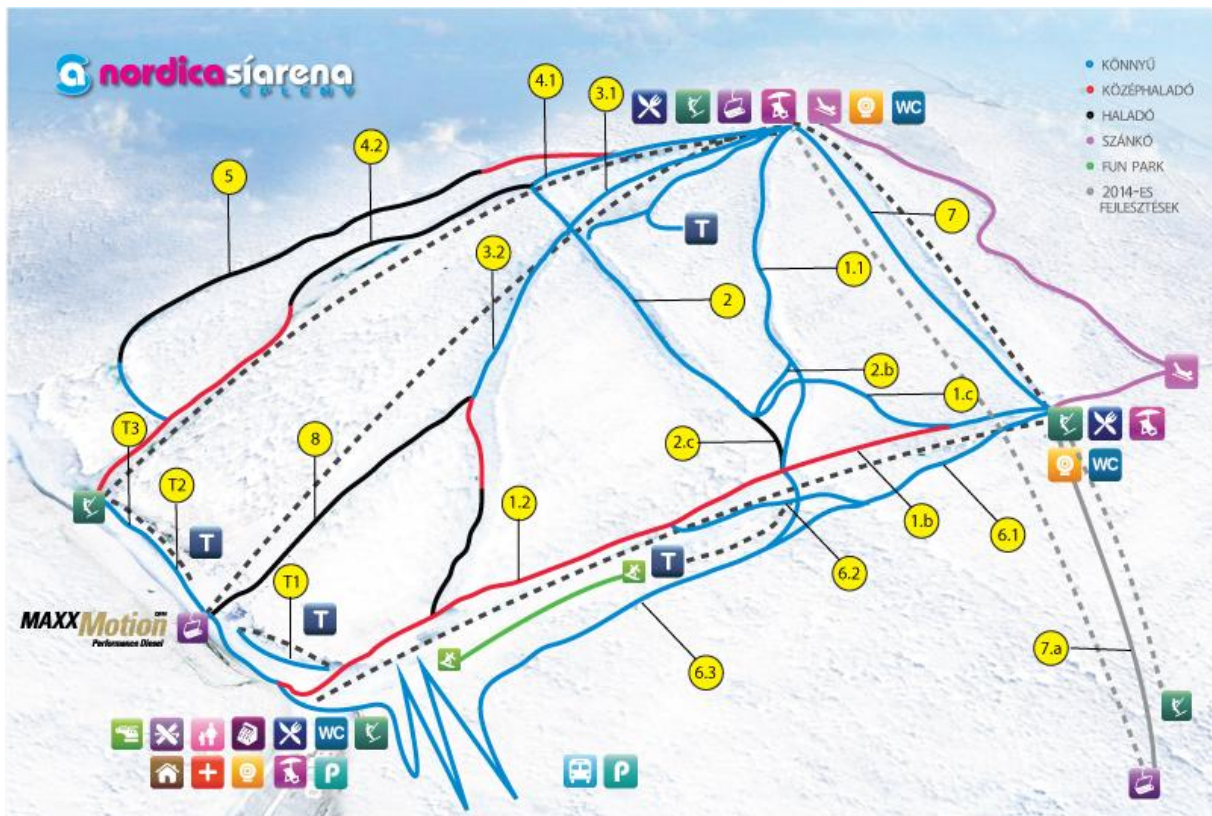
Megközelíthetőség: a felvonó lábánál kialakított parkoló ingyenes, a parkolóból rendszeres buszjárat indul a Kramolín hegy tetejére.

Az **Eplényi Sí- és Bringaréna**⁸ télen síközpont, nyáron biciklis park üzemel, hazánk egyetlen négyülékes felvonójával (USP-ként kiemelt attrakció, 2400 fő / óra kapacitás). Az eplényi sícentrum hazai viszonylatban a legnépszerűbb téli sport központ (Mátrával együtt).

Az eplényi Nordica Sáraréna 7984 méter hosszú pályarendszere 16 különböző sí- és 1 szánkóútvonalból áll, amely így a teljesen kezdőtől a profiig, snowboardosokat és síelőket, valamint szánkózókat egyaránt fogadni képes. Itt található Magyarország leghosszabb (1927 m) egyben, megállás nélkül sielhető útvonala (kék pálya). A szánkópálya 446 m hosszú, a sifutópálya hossza 425 méter. Több mint 4 kilométer kivilágított sípálya várja az esti sízésre érkezőket. Kialakítottak továbbá egy sebességmérő pályaszakaszt is.

Itt található továbbá **Magyarország legnagyobb Freeski és Funparkja**, különböző ügyességi elemekkel (pl. ugratók, **BigAir**).

A 4-ülékes felvonó mellett három csákányos, két tolókaros és egy műanyagköteles felvonó üzemel. Idén télen állítják üzembe az új, kétülékes felvonót, amellyel **7350 főről 8550 főre** emelkedik a Sáraréna felvonókapacitása.

Jól működő parkolási és közlekedési rendszer szolgálja a síelők zökkenőmentes érkezését és távozását:

- A bevezető úton parkolási rend tájékoztatást kapnak az autósok

⁸ <http://bringarena.com/>; <http://siarena.hu/>

- Gyors parkolás: sífelszerelés, utasok felvitele és kirakása, majd visszatérés a parkolóba (5 perces szintidőt teljesítők egy kupont kapnak, amely egy ajándék forró teára váltható be az Erdei betérő büfében)
- Díjtalan kisbuszos transzferjárat a parkolótól a pályákhoz és vissza (4-6 percenkénti indulással)

További szolgáltatások: rendezvények, programok (pl. éjszakai sielés), oktatás, sítáborok, kölcsönző, vendéglátás (éttermek és büfék) és mosdók több ponton, szálláslehetőség

Árak (példák): egyszeri jegy felnőtteknek 1500 Ft, napijegy tanuló pályákra 2500 Ft

A síközpont nyáron Bringarénaként működik tovább. A négyülékes felvonóval nyáron is az Ámos-hegyi kilátóhoz juthatnak fel a vendégek, az út alatt, illetve a kilátóból a Bakonyra nyílik panoráma. A felvonó kerékpárszállításra is alkalmas. A felvonótól különböző nehézségű és típusú pályán kerekeshetünk: családi pályák, hegyikerékpáros tanuló pálya, cross (4,4 km hosszú, 330 méter szintkülönbséggel) és downhill pályák egyaránt megtalálhatók itt. A Bringarénában kezdődő és oda visszatérő túra kerékpáros útvonalak a Bakonyban kanyarognak.

A kerékpározás mellett más programokat is kínál a park: két, egymástól függetlenül is végigjárható 3590 m, illetve 4180 m hosszúságú körút és tanösvény (információs táblák a táj morfológiájáról, geológiájáról, a jellemző növény- és állatfajokról, az erdő-, a vad- és a vízgazdálkodásról), túravezetés, Nordic walking, geocaching színesítheti a programot.

Pályák és egyéb programok:

Felvonó és kilátó

Családi pályák

Heggyikerékpáros tanuló pálya

Cross- és downhill pályák

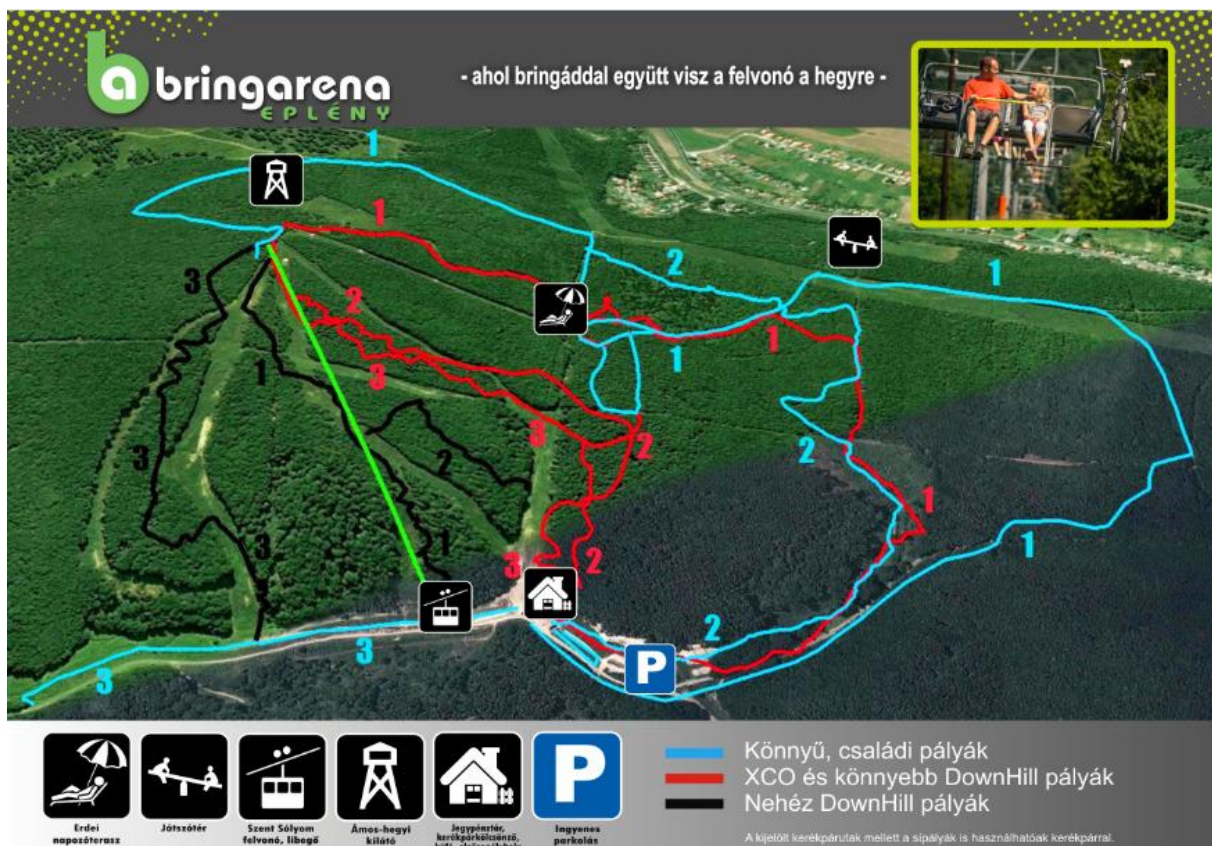

Ámos-hegyi Pihenőerdő – Tanösvény

További szolgáltatások: erdei napozóteraszok, kilátó, ingyenes parkolási lehetőség, jegypénztár, büfé, mosdó, elsősegélyhely, kerékpárkölcsönző, kerékpármosó, kiépített szalonnasütő és pihenőhely (tanulópálya mellett), játszótér, táborok és programok, szálláslehetőség.

Felvonó jegyár: 1200 Ft felnőtteknek, 800 Ft gyermekeknek / nyugdíjasoknak

Egy különleges téli sport központ működik Skócia fővárosától 10 km-re, Hillend város közelében: a **Midlothian Hósport Centrum**⁹ kizárólag műanyag borítású pályák találhatók, mivel a területen még télen is rendkívül ritka a havazás. A műanyag borítás rácsos kialakítású, növelve a természetes hatást. A parkban egy 400 méteres nagypálya, egy rövidebb gyakorló pálya, egy gyermek pálya és egy élménypark ugratókkal és freestyle pályákkal található, így mindenki megtalálja a számára megfelelő kikapcsolódási lehetőséget (sielőknek és hódeszkásoknak is). Még a skót olimpiai csapat is rendszeresen edz a területen. 4 speciális műanyag „tube” (szánkó) pálya és egy családi pálya is megtalálható a parkban. A sielők, szánkózók szállításáról 2 húzólift és egy ülőlift gondoskodik.

A főépületben recepció, öltöző, síkölcsönző, elsősegélyhely működik. Kiegészítő szolgáltatások: kávézó, panorámaterasz, konferencia- és meeting terem, sí- és snowboardoktatás, klubprogramok, rendezvényszervezés.

⁹ Forrás: http://www.midlothian.gov.uk/info/200131/snowsports_centre

A park egész évben, minden nap üzemel. Az egyórás liftjegy ára 12 £ felnőtteknek, 8 £ gyermekeknek.

A terület akadálymentesített, mozgássérültek számára kifejlesztett sífelszerelés is kölcsönözhető.

Kisebb síközpontok:

- **Ovifat – Belgium (540-605 m):** az Ardenneknben a síspont hajnalán létesített pálya helyzete, működése és fekvése is nagyon hasonló a hazai síterepekhez. Jelenleg jó hó esetén 1,6 km pálya és 4 húzólift működik a 65 méteres szintkülönbségen és itt van Belgium legnagyobb szánkópályája is. Belgiumban két zárt sícsarnokban lehet még úzni az alpesi sportokat. Hollandiában szintén sícsarnokokat építettek a sportolni vágyóknak, sikerüket és rentábilisukat jellemzi, hogy ma már hét ilyen fedett pálya áll rendelkezésre az országban.
- **Schleppe Alm – Ausztria (465-530 m):** a klagenfurti Schleppe sörgyár finanszírozza a palackozó üzem melletti dombon létesült apró, de nagyon gazdagon kiépített téli sport helyszínt. Az eredetileg kedvtelésből felépített mini sícentrum ma már rentábilisan működik, bár az alacsonyan fekvő dombnak nem kedvez az enyhe időjárás. Az összesen 600 méter hosszú pályákat hóágyúzzák, ratrakolják, ülő- és csúszólifttel szerelték fel és a számos gyerek és oktatópálya mellé egy nagyon színvonalas funpark is elfért a snowboardosoknak. Fizikai adottságaiban hasonló terület a Normafához, ugyanakkor **itt nem hangsúlyosak a környezetvédelmi szempontok.**
- **Breitenfurt – Ausztria (385-475 m):** a bécsi erdő kedves sípályáját, mérete és hóbiztossága miatt elsősorban oktatásra használják az igen színvonalas helyi síiskola működtetésében. 465 méter hosszú dupla csúszólift, hótaposó gép és síház áll a sportolók rendelkezésére. **Kizárólag megfelelő természetes hó esetén van nyitva**, jelentős fejlesztésekre nincs jel, de a működését a helyiek jóvoltából biztosítják.

A globális klímaváltozás egyre nagyobb kihívás elé állítja a külföldi és hazai sípályák is, amelyekre az alábbi fő, amelyek különböző megoldásokkal próbálják kezelni ezeket a problémákat.

- Jellemző trend például a **síközpontok összevonása**, annak érdekében, hogy még hosszabb, átsíelhető, különböző mikroklimatikus adottságokkal bíró (ezáltal a természeti hatásoknak kevésbé kitett) sírégiók alakuljanak ki.
- Ugyancsak jellemző trend a **szolgáltatáskör bővítése** a hosszabb tartózkodási idő és nagyobb bevétel elérésére (pl. egy mai színvonalas síközpont már nem nélkülözheti a wellness szolgáltatások meglétét).
- A **műanyag sípályák** is egyre inkább elterjedté válnak a szezon megnyújtására, az egyre kevesebb téli csapadékmennyiség miatt.
- A **hóágyúzás** is egyre inkább elkerülhetetlen a téli szezonban a jó minőségű pályák kialakításához.

Összhangban a klímaváltozás hatására bekövetkező rövidülő téli szezonnal **a sícentrumok egyre nagyobb hangsúlyt fektetnek a hagyományos síszezonon kívüli, 4 évszakos kínálat kialakítására a gazdaságosabb üzemeltethetőség érdekében.** Azok a kisebb síterepek, amelyek nem tudnak lépést tartani a fenti trendekkel, gazdasági fenntarthatóság szempontjából igen nehéz helyzetbe kerülhetnek. Pénzügyi intézetek hitelkérelméről az utóbbi enyhe telek eredményeként nem tárgyalnak 1500 méter alatti sípálya koncepciókról, amelyek így ezen pályák esetében ellehetetlenítik a további fejlesztéseket. De a nagyobb síközpontok esetében is egyre problematikusabb a fenntartás: a 325-1327 méter magasságban fekvő Pohorje síközpontot (Maribor, Szlovénia) jelentős mértékben fejlesztették (pl. 22 lift, 41,5 km hosszú pályarendszer, nemzetközi versenyek

megrendezésére is alkalmas pályák), a beruházások azonban nem térültek meg, jelenleg csőd közeli helyzetben van a sícentrum.

Ezeknél a sí- és outdoor sport centrumoknál tehát a hangsúly a sportoláson, fizikai aktivitáson van, egyértelműen gazdasági üzemként definiálva ezeket a területeket (amely maga után vonja a látogatószám, a bevételek minél nagyobb növelésének igényét és szükségességét). Ez az üzleti megközelítés olyan tevékenységeket indukál a területeken – a téli szezon mellett egyre inkább azon kívül is, az év egészében –, olyan folyamatos bővítéseket és kapacitásnövelést tesz szükségessé, amelyek jelentős mértékben terhelik a környezetet. Így a természeti értékek megőrzése ezeknél egyáltalán nem, vagy csak nagyon kismértékben jelent prioritást, hiszen ezeken a területeken a gazdaság legfontosabb motorja, a helyi lakosság legnagyobb bevételi forrása a síturizmus, turizmus.

Ugyanakkor, a legnagyobb sírégiókban is megjelent új trend a természettudatosság és a sí üzletág közelítése egymáshoz, felismerve azt, hogy a természeti, környezeti adottságok veszélyeztetése éppen a legfontosabb üzletág feltételeit ronthatja. Annak érdekében, hogy hosszú távon tovább tudjon működni az Alpok mint síterület, feltétlenül biztosítani kell a legfontosabb erőforrások, a tájnak a fenntarthatóságát, megújulását, amely a használat változását is feltételezi. Ebből a célból hozott létre például a Pro Natura – Pro Ski alapítvány egy olyan átfogó audit rendszert, amely a síterepok tudatos környezetmenedzsment folyamatainak kialakítását helyezi a fókuszba¹⁰.

Hagyományos kirándulóterületek – extrákkal

A hagyományosnak mondható kirándulóterületek között is megtalálunk már olyanokat, amelyek a 21. századi igényeknek megfelelően a természetjáráshoz különböző élményelemeket kötnek. Ezek lehetnek egyrészt nagyobb kiterjedésű természeti területek, ahol a hagyományos túrázás mellett kerékpáros, rafting, nordic walking, falmászó programokat is szerveznek. Más példák a kirándulást igyekeznek élménydúsabbá tenni különböző erdei attrakciókkal, tematikus programokkal, stb.

Néhány nemzetközi példa:

A **Szlovák paradicsom (Slovenský raj)** a Káposztafalvi-karszt és a hegységet magában foglaló, 19 763 ha kiterjedésű nemzeti parkban található. Számos természetvédelmi terület és 350 barlang is megtalálható a 90%-ban erdővel borított területen, utóbbiak közül kiemelkedő jelentőségű a Dobsinai-jégbarlang, amely az UNESCO Természeti Világörökség része. Mint kirándulóhely, népszerűségét a Hernád-áttörés látványos szurdokvölgyeiben, hágóin kialakított igazán attraktív és élménydús túraútvonalak adják: az útvonalakat itt pallók, láncos kapaszkodók, kötelek, fa- vagy fém létrák, függőhidak teszik még izgalmasabbá.

¹⁰ <http://www.skiaudit.info/de/home.html>

A területen 300 km jelzett turistaút vezet, ezek között hosszabb és rövidebb útvonalak is megtalálhatók. Különböző sportolási lehetőségek adóttak:

- Hegyi kerékpározás: a kirándulóutak mellett (zömében erdei, kisebb mértékben aszfaltos) kerékpáros útvonalakat is kijelöltek, különböző nehézségű és hosszúságú szakaszokon (ezen útvonalak között az összeköttetés is biztosított).
- Lovaglás: a területen lévő farmokon lovas oktatásra, lovas kocsikázására, télen lovasszánózásra, egy- vagy akár többnapos tereplovaglásra, lovas túrára is lehetőség van (kempingezéssel).
- Szikla- és jégmászás: a sziklafalakon sziklamászás, jégmászás programon lehet részt venni (szervezett formában, sportfelszerelés kölcsönzéssel).
- Vízi sportolás: a területen található tavak, víztározók úszásra, vadvízi evezésre, horgászatra is alkalmasak.
- Síelés, sífutás: több kisebb sícentrum is működik a területen belül, illetve közvetlen szomszédságában. A túrautak egy része sífutásra is alkalmas.

A jelölt kiránduló útvonalak felfűzik a térség fő látnivalóit, településeit, az utak mentén szálláshelyek (hotelek, vendégházak, kulcsosházak, kempingek), vendéglátóhelyek állnak rendelkezésre.

Az új-zélandi Peel Forest Park egy kb. 770 hektáros természetvédelmi terület, erdőkkel, hegyekkel. A **Peel Forest Outdoor Centre**¹¹ – a terület adottságaira építve – változatos vízi és szárazföldi sportolási lehetőségeket kínál szakképzett túravezetőkkel:

- A vizes programok között vadvízi evezés, kajakozás, vízi biztonsági oktatóprogramok, többnapos vizes kalandok szerepelnek.
- A szárazföldön hegymászás, sziklamászás, mászó pályás programok közül választhatunk.

A nyilvánvalóan eltérő adottságok ellenére, a központot azért mutatjuk be a benchmark példák között, mert jó példaként szolgálhat a **természetvédelem és a szabadidős aktivitás közötti harmónia megteremtésére**.

A gyakorlat-orientált környezetvédelmi oktatás hangsúlyos helyen szerepel a központ programjában, mely tevékenységet tapasztalt túravezetőkkel biztosítják. Programok:

- Iskolai programok:
  - Növényhatározó program
  - Az erdei élet és az emberi tevékenység hatása
  - Az invazív növények hatásai
  - Erdei bankett (az erdő ehető ételei)
- Rendszeres workshopok a fenntartható életmóddal kapcsolatban:

¹¹ <http://www.peelforestoutdoors.org.nz/>

- Szalmabála és földkunyhó építési
  - Alternatív energiaforrások
  - Ökológiailag helyes víz és hulladékgyűjtés
  - Kő falazatok
  - Természetes vakolatok és festékek
  - Öko-felújítás
  - Műemlék épületek helyreállítása
- Érdekes megoldás a természet- és környezetvédelmi és turisztikai, sportolási szempontok harmonizálására az ún. „erdei élet” program: a látogatókat túravezető kíséri a fél-, egy vagy akár többnapos kirándulóprogram és útközben instrukciókkal látja el őket az erdei élettel kapcsolatban, pl. a környezetbarát kempingezés szabályairól, a tűzgyűjtésről, a menedékhely építéséről, a térképolvasásról és erdei tájékozódásról.
  - A programokhoz természetesen öko-szálláshelyek (ökopanzió, kemping és vendégház) is rendelkezésre állnak:
    - Újrahasznosított építőanyagokból készültek
    - Helyben elérhető anyagokat használnak a szállítási költségek minimalizálására
    - Az energiaellátást alternatív energiahordozókkal biztosítják (pl. napelem, faaprítékos kandalló, vízgyűjtők)
    - Energia- és víztakarékos mosdók, WC-k, világítótestek kerültek beépítésre, stb.

A kirándulások élményének növelésére szolgálnak a tematikus erdei útvonalak is. Ilyeneket alakítottak ki például a svájci **Nendaz völgyben** (a Rohnementi terület télen kedvelt síközpont, nyáron kiránduló és kerékpáros desztináció):

- Mezőtlábas útvonal: az útvonal egyes szakaszain a különböző természetes anyagokat – homok, faforgács, kövek, fenyőtoboz és falemezek, föld, fű és moha, tülevelek – fedezhetik fel a látogatók. Az útvonal mentén kialakított piknikhely áll rendelkezésre.
- Panoráma útvonal: az 1,8 km hosszú útvonal különböző tájképi elemeket köt össze (pl. rétek, sziklás területek, fenyőerdők), kilátópontokkal és különleges pihenőpadokkal. Az élményt játékos elemek (pl. egyensúlyozó kötél, mászóronkók), oktatási-információs pontok, fotópontok is növelik. Az útvonal mentén piknikterületek és egy étterem is rendelkezésre áll.
- Fenyőtoboz útvonal: a 2-3 óra alatt bejárható tanösvényen elhelyezett információs táblák, valamint a tájékoztató broszúra segítségével a terület növény- és állatvilágát ismerhetik meg a látogatók.
- Szobor útvonal: az 1,5 órás út alatt különböző faszobrok mutatják be a terület állatvilágát. Gyermekek számára kincsvadászatot is szerveznek itt.

Nagy hangsúlyt fektetnek a családi és gyermekprogramokra: animált programok, játékok, kézműves foglalkozások, babakocsival is bejárható sétautak, játszóterek, játszóházak állnak rendelkezésre, gyermekfelügyelet is igényelhető. A terület a „Families Welcome” védjegyet is megkapta.

A területen egy távolabb eső ingyenes parkolóhelyet és több fizetős parkolóhelyet is kialakítottak.

Kiegészítésként néhány példa arra, hogyan lehet a **kiránduló utak attraktivitását, a séták és tanösvények élményjellegét fokozni** néhány egyszerűbb kiegészítő elem – pl. játékos funkció, különleges szabadtéri bútor – elhelyezésével:

- A tanösvényeken a hagyományos információs táblák mellett attraktívabb megoldásokat is használhatunk az edutainment jegyében.

- A túraútvonalak mentén attraktív szabadtéri pihenőbútorok, különleges szobrok és egyéb alkotások, valamint kilátók, fotópontok helyezhetők el.

- A kirándulások valamint további vizuális megoldásokkal fokozhatjuk.

Összességében megállapíthatjuk, hogy a kirándulóterületen az ideális útvonalhálózatok különböző hosszúságúak, nehézségűek, hogy minden korosztály megtalálja a számára megfelelőt. A kirándulóutak mellett a hegyi kerékpáros útvonalak, sítúra útvonalak is egyre inkább megjelennek (jelölve és egymástól elválasztva az eltérő használói csoportok szétválasztása érdekében).

A természeti adottságokhoz illeszkedő aktív sportfunkciók mellett, **egyre hangsúlyosabban jelenik meg a természetvédelme és a szabadidős aktivitás közötti harmónia, összhang megteremtésének az igénye.** Ebben kiemelt szerepet kapnak a különböző **gyakorlat-orientált környezetvédelmi oktatóprogramok, erdei iskolai programok**, amelyek terepen, érdekes formában ismertetik meg a látogatókkal adott terület természeti értékeit.

A klasszikus kirándulóterületek kisebb erdei fejlesztésekkel, „extrákkal” – pl. különböző erdei játékok és tornalehetőségek, attraktív pihenőhelyek – **igyekeznek vonzó szabadidő-eltöltési lehetőséget kínálni szélesebb célcsoportok számára.** A kirándulások élményének növelésére szolgálnak a tematikus erdei

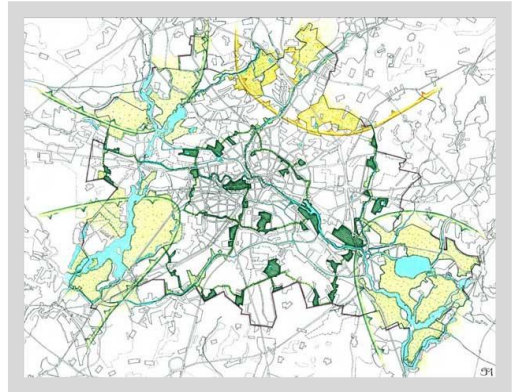

útvonalak is. **Mindez napjaink fogyasztói szokásai – alacsony fizikai aktivitási szint, egészségtelen életmód – miatt rendkívül fontos lehet a lakosság fizikai aktivitásának, egészséges és értelmes szabadidő-eltöltésének növelésére.**

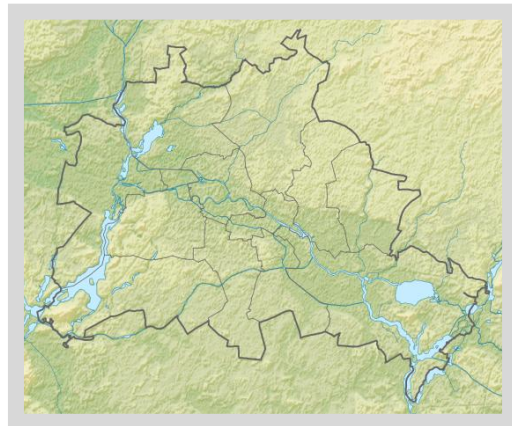
Városi parkok, parkerdők

Egy 21. századi közpark nemcsak egy zöldterület a városban / város mellett, hanem egy olyan funkció, ami élhetőbbé és szerethetőbbé teszi a várost, összekötve a természetet az épített városi környezettel, szabadidő-eltöltési, pihenési, rekreációs szolgáltatásokat kínálva a városi lakosságnak. Egy közpark emellett kiemelt turisztikai attrakció is lehet (gondoljunk csak pl. a barcelonai Güell Parkra).

A környező fővárosok közül **Berlint** emelhetjük ki példának, ennek egyik oka, hogy sok hasonlóság van a városban lévő, történeti múlttal rendelkező természeti területek és a Budai-hegység között, másik, hogy pozitív példát mutat a környezettudatos megközelítés és gyakorlat terén. Berlinben valamennyi **városfejlesztési elképzelésben az ökológiai szempontok kiemelt szerepet kapnak.** A négy nagy rekreációs terület (Grunewald, Köpenicker Wald, Berliner Barnim, Tegler és Spandauer Forst) a város szerkezetének szerves része (összesen 26000 hektár). A város honlapján megtalálható minden információ a területről, a történetétől kezdve, aktuális programokon keresztül a jövőbeli tervezési koncepcióig.

Grunewald 3000 hektáros erdőterület Berlin dél nyugati részén, amely 1915-ben került át a város, a közösség tulajdonába (az erdészet kezelésében). Történetileg vadászterületként szolgált. Miután a 19. század végén a megfelelő közlekedési kapcsolatok kiépültek, a berliniek kedvelt városközeleli rekreációs területévé vált. A német erdész szövetség 2015-ben Grunewaldot az év erdőterület rangjára emelte, azzal az indokkal, hogy számtalan erdő-biotópot – tavat, szárazgyepeket, réteket, homokbányát és mocsarakat, mint értékes élettereket – foglal magába. A fenntartók, összhangban a természet- és erdővédelemmel, sikeresen kezelik a magas látogatószámot (évente több millióan keresik fel). A városi, város közeli erdők rekreációs funkció mellett friss levegőt és kiegyensúlyozott klímát garantálnak. Az erdők fenntartható gondozása és üzemeltetése biztosítja ennek az örökségnek a megőrzését a következő generációk számára is.

A berlini erdőben jó úton járnak a Forest Stewardship Council (FSC) és a Naturland-Verband által hitelesített ökológiai erdőgondozással¹². A nagyvárosok számára fontos erdő-szolgáltatásokat és az erdők jövőbeli fennmaradását az ökológiai erdőgondozás biztosítja:

- Vízháztartás védelme
- Kiegyensúlyozott városklíma
- Erdőlátogatók rekreációs területe
- Magas diverzitású élettér a flóra és a fauna számára
- Termő nyersanyag, fa, előállítója

¹² Ökológiai erdőgondozás: Az erdészet betartja a „Naturland” és a „Forest Stewardship Council” által támasztott szigorú ökológiai feltételeket, amelyek nem csak az erdők ökológiai fenntartható üzemeltetését tartja fontosnak, hanem a dolgozók megfelelő bérezését, és az átlagon felüli biztonsági szabványok betartását.

Egy klasszikusabb értelemben vett parkerdőre példa az oslói Nordmarka erdő¹³. A 430 km²-es park elsősorban a városi lakosság számára kínál természetközeli és aktív időtöltési lehetőséget, emellett turisztikai jelentőséggel is bír. Az erdőterület nagy része védett, így a meglévő épületek (kávézók, szálláshelyek) mellett új létesítmények építésére már nincs lehetőség.

A Nordmarka a norvég főváros központjától mindössze 20 perc alatt elérhető erdősült terület (amely több települést is érint). A Parkban néhány fő túrainduló állomást alakítottak ki, amelyek tömegközlekedéssel is könnyen elérhetők. Ezekről a csomópontokról jelzett útvonalakon keresztül haladhatunk, turistatérkép is rendelkezésre áll.

A parkban különböző téli és nyári sportok űzésére van lehetőség, a sieléstől, korcsolyázáson a kajakozáson át a túrázásig, kerékpározásig:

- A területen található a Holmenkollen nemzeti síközpont és számos sportlétesítmény is. A síközpont sífutó és biathlon létesítmény, egy nagy és öt kisebb síugró sánccal, sífutó pályával és biathlon lőtérrel. A létesítmény számos világbajnokságnak ad otthont.
- A 450 km jelzett sífutót (néhány kivilágítva) mellet túra- és kerékpáros útvonalak haladnak keresztül-kasul a terület.
- Több tó és folyó kínál horgászati lehetőséget horgászengedéllyel rendelkezők számára (a horgászengedély az interneten vagy helyben, a számtalan sportbolt egyikében is beszerezhető). Horgászfelszerelés kölcsönözhető.
- A tavaknál úszásra, kajakozásra is lehetőség van.
- Egy kápolna és a Sí Múzeum kiállítása is megtekinthető.
- A norvég túraszervezet vendégházakat, erdei szálláshelyeket működtet a területen az Oslóban működő ún. Öko-tanúsítvány rendszerhez csatlakozva, különböző szolgáltatási színvonalon (pl. szolgáltatás nélküli kulcsosházak, étkezést is kínáló vendégházak). A kis hegyi szálláshelyeken helyi ételek is kóstolhatók.

Egy kiépültebb, városi park jellegű terület jó példája a **St. Luis-i Forest Park¹⁴**. Bár a park városi közparknak tekinthető inkább, mintsem parkerdőnek, **a funkciók sokszínűsége, a kiszolgáló infrastruktúra ötletes elemei és a partnerségben megvalósított fejlesztés és működtetés sikere jó példaként szolgálhat a normafai fejlesztés számára is.**

Az 1300 hektár területű parkot 1986-ban hozták létre. Sok más parkhoz hasonlóan, az erőteljes használat és az elmaradt felújítási munkák következtében állapota az 1980-as évekre riasztóan leromlott. 1986-ban létrejött egy nonprofit szervezet, azzal a céllal, hogy partnerségben a várossal a Forest Parkot az Államok egyik legszebb, legszínvonalasabb közparkjává alakítsa. E cél elérése érdekében, első lépésként elkészült egy fejlesztési terv a park rekonstrukciójára vonatkozóan, valamint elindult egy nagyívű 100 millió dollár beruházási összértékű fejlesztés, amely köz- és magánforrásokat is tartalmazott a projekt első fázisának megvalósítására. 2009-ben elfogadták a Forest Park új stratégiai tervét. A terv 5 fő célt fogalmazott meg, a Park fenntartható fejlődésére fókuszálva:

- Látogatói élmény előtérbe helyezése
- A szervezet szerepének tisztázása és kiterjesztése a Park fenntartásában a legmagasabb minőség biztosítására
- Pénzügyi stabilitás biztosítása
- Minőségi vezetés kialakítása (elkötelezett, szakmai vezetés és önkéntesség)

¹³ <http://www.visitoslo.com/en/articles/nordmarka-forest/>

¹⁴ <http://www.forestparkforever.org/about-forest-park/>

- Lakossági figyelemfelkeltés és támogatás a Park fenntartására (branding, figyelemfelkeltés)

A stratégiai célok mentén, a Forest Park szervezet és a városvezetés együttműködésének eredményeként, valamint a privát tőke bevonásával új projektelemek valósultak meg. Jelenleg a Park működtetését egy kb. 30 fős stáb látja el, a stáb a Látogató- és oktatóközpontban és a menedzsment irodában kapott helyet. A város és a szervezet hatékony együttműködése mellett, a Park üzemeltetésében nagy szerepet kapnak az önkéntesek is: jelenleg közel 1200 önkéntes segíti a Park munkáját, különböző „munkakörökben”:

- Adminisztráció (irodai munkák)
- Park menedzsment, pl. személygyűjtés, takarítás, kerti munkák, öntözés
- Eseményekben asszisztencia, speciális adománygyűjtő eseményeken való részvétel
- Információs szolgálat, prospektusok és térképek osztása, túravezetés

Az ingyenesen látogatható partot évente 13 millióan keresik fel.

A park körbekerített, naponta reggel 6 órától este 10 óráig látogatható. A belépés ingyenes, az üzemeltetési költségeket a városi hozzájárulás és magántámogatások mellett a különböző szolgáltatások értékesítési bevételéből (pl. kölcsönzési díjak), bérleti díjakból fedezik. A fenntartási költségek alacsony szinten tartását az önkéntesi program is segíti.

Városközponti elhelyezkedésének köszönhetően a Park megközelíthetősége igen kedvező (metróállomás).

A Parkon belül saját buszjárat működik, felfűzve a Parkon belül található fő látnivalókat, attrakciókat hop-on hop-off rendszerben. A 20 percnként közlekedő buszjáratot partnerségben működtetik a területen található létesítmények és a Metro Transit szervezet.

A parklátogatás kiindulópontja a **Látogatóközpont és oktatócentrum**, amely közvetlenül a főbejáratnál helyezkedik el. Funkciók és szolgáltatások:

- Információs szolgálat (információk a Parkról, térképek, kiadványok)
- Bankett terem, szekcióterem
- Kávézó
- Személyzeti irodák

- Öltözők, zuhanyzók, zárható szekrények
- Játszótér (akadálymentesített, korszerű játékokkal felszerelt)

A Park erős oktatási programot dolgozott ki, amely 300 tanárhoz és több mint 70 ezer diákhoz jutott már el:

- Szabadtéri "Learning Lab" programok diákcsoportoknak, óvodás csoportoknak
- Oktatási események (pl. beszélgetések)
- Tanári Akadémia program
- Nyári táborok

A Parkban több kulturális-szabadidős intézmény is helyet kapott, így a Művészeti Múzeum, a Tudományos Központ, szabadtéri zenei színpad, az Állatkert, rendezvényhelyszínek, stb. A park attraktív megjelenéséhez a számos szobor és emlékmű is hozzájárul.

Természeti látnivalók, attrakciók:

- 75 méter magas vízesés, amely esküvők és más események kedvelt fotópontjaként és piknikhelyeként szolgál, a parkon belül futó folyó kiindulópontja.
- John F. Kennedy Emlékerdő: a kiránduló útvonalak madármegfigyelő programok helyszínei is (több mint 100 féle madár fészkel a területen)
- Természetvédelmi szavanna és vizes élőhelyek: a Park rehabilitációjának egyik fő célja a terület természetes élővilágának helyreállítása volt.
- Pagoda tó: a tó közepén lévő kis szigeten egy zenepavilon áll.
- Üvegház: virágok százai tekinthetők meg az attraktív üvegépületben.

A 45000 fát számláló parkban kialakított kettős útvonalrendszernek köszönhetően a sétálók és az aktívabb sportolást végzők egymás zavarása nélkül hódolhatnak kedvtelésüknek.

Sport- és rekreációs területek:

- Atlétikai pályák
- Golfpálya
- Tenispályák
- Kerékpáros útvonalak
- Csónakázó- és horgásztó
- Korcsolyapálya
- Kézilabdapályák
- Piknikterületek
- Szánkódomb

Kapcsolódó szolgáltatások, programok:

- Kerékpárkölcsonzó
- Madármegfigyelő túrák, különböző szinteken (a kezdőknek szóló túra ingyenes)
- Vadvirág séták

8 vendéglátóhely működik a területen (étterem, kávézó).

Rendszeres eseményeket szerveznek, pl. Hólégballon verseny, zenei fesztivál, Shakespeare fesztivál, Föld Napja. A saját szervezésű programok mellett külső rendezvényeknek is helyet biztosítanak. Bérlehető helyiségek találhatóak a Látogatóközpontban, a téglalapépületben, a Kiállítási pavilonban

A Park oktatási-információs tevékenysége is említésre méltó: különböző általános és tematikus kiadványok vehetők át a látogató- és oktatóközpontban, vagy tölthetők le a park honlapjáról: a térképes útmutató és egyéb információs anyagok (pl. kölcsönzési kiadvány) mellett a terület élővilágát bemutató kiadványok és foglalkoztató füzetek is elérhetők (pl. halak, madarak, rovarok, emlősök). A gyalogos és buszos idegenvezetett túrák mellett természetesen az információk modern interpretációs eszközök segítségével is megszerezhetők (iPod túravezető, mobilalkalokciók).

Összegésként tehát megállapíthatjuk, hogy a városközei erdők hasznosításában jellemző a természeti adottságokhoz, értékekhez igazodó hasznosítás, az ökológiai szempontok érvényesítése, amellelt, hogy széles társadalmi rétegek számára nyújtanak ezek jellemzően szabadtéri aktív és egészséges kikapcsolódási lehetőséget.

A jelenlegi trend az aktivitás fokozása ezekben a parkokban, városi erdős területeken, különböző sport- és játékkonkciók, valamint közösségi terek kialakításával.

- Különböző séta- és kerékpáros útvonalak, lovas útvonalak kialakítása, az eltérő célcsoportok szétválasztásával
- Pihenő- és közösségi terek kialakítása (elkülönítve az érzékeny természeti területektől)
- Aktív szabadtéri időtöltési lehetőségek (játsszóterek, szabadtéri sportpályák és fitness parkok, stb.)
- Eltérő használói csoportok területi szétválasztása

A védett erdőterületek megőrzése érdekében a beépíthetőség korlátozott.

Az önkéntességnek, az önkormányzat – lakosság – civil szervezetek közötti együttműködésnek kiemelt szerepe van, akárcsak a szemléletformáló, tájékoztató konkcióknak a környezet- és természetudatosság, az egészséges életmód terjesztése érdekében. Ez utóbbi célt a széles körű oktatási programok is szolgálják.